



**Recenzja**  
***Metody terapii logopedycznej.***  
**Red. Aneta Domagała, Urszula Mirecka. Lublin,**  
**Wydawnictwo Uniwersytetu Marie Curie-Skłodowskiej,**  
**2018, 1094 stron**

Redaktorki monografii, Aneta Domagała oraz Urszula Mirecka, zaprosiły do współpracy niemal 60 autorów, którzy zgodnie z koncepcją tomu zaprezentowali podejście zarówno teoretyczne, jak i praktyczne. Z tytułową tematyką ściśle wiążą się zagadnienia programowania postępowania terapeutycznego oraz jego realizacji w przypadku poszczególnych jednostek zaburzeń mowy. Książka jest skierowana głównie do logopedów i osób w toku studiów logopedycznych, choć ze względu na poruszaną problematykę oddziaływań wielospecjalistycznych znajdzie swoich odbiorców również wśród pedagogów, psychologów, fizjoterapeutów, ortodontów oraz terapeutów integracji sensorycznej. Praca rozpoczyna się wprowadzeniem, w którym redaktorki w sposób syntetyczny prezentują zawartość poszczególnych rozdziałów, dzięki czemu czytelnik poznaje zamysł umiejscowienia ich w określonej kolejności.

Część I, zatytułowana *Terapia logopedyczna. Opis metod*, dotyczy trzech głównych zagadnień i są to: *Kompetencja językowa, komunikacyjna i poznawcza – kształtowanie i odbudowa*, *Sprawności realizacyjne – kształtowanie i odbudowa* oraz *Metody wspomagające w terapii logopedycznej*. Zaprezentowano w niej podstawy teoretyczne wybranych metod, by na dalszych kartach tomu ukazać ich praktyczne zastosowanie w różnych zaburzeniach mowy. Część II: *Oddziaływanie terapeutyczne w patologii mowy. Egzemplifikacja* stanowi dopełnienie rozważań teoretycznych i jest poświęcona opisowi poszczególnych przypadków pacjentów oraz realizacji procesu terapeutycznego (*Postępowanie terapeutyczne. Opis przypadków*). Monografię zamykają przykłady działań wielospecjalistycznych, które wspierają terapię logopedyczną (*Logopeda w interdyscyplinarnym zespole terapeutycznym*). Wartościowe dla czytelnika jest to, że treści dwu części z sobą korespondują, stanowiąc spójne opracowanie dostarczające wiedzy zarazem teoretycznej i praktycznej.

Autorki pierwszego rozdziału, **Kazimiera Krakowiak** i **Barbara Ostapiuk**, przybliżyły metodę fonogestowej wizualizacji głosek. Wskazały w nim między innymi na rolę wzroku w udostępnianiu języka osobom niesłyszącym, opisały technikę mówienia z fonogestami oraz korzyści płynące z jej zastosowania. Z kolei **Anita Lorenc** i **Agnieszka Dziedzic** skupiły się na metodzie werbo-tonalnej, przedstawiając program diagnostyczny, terapeutyczny oraz zastosowanie w praktyce logopedycznej. W następnym rozdziale **Ewa Muzyka-Furtak** poruszyła zagadnienie ćwiczeń słowotwórczych dla osób z niedosłuchem. Czytelnik może wykorzystać podane przez autorkę propozycje ćwiczeń rozwijających kompetencje leksykalną i gramatyczną z wyszczególnieniem celu, potrzebnych materiałów oraz sposobu wykonania zadań. W rozdziale autorstwa **Jagody Cieszyńskiej** i **Marty Korendo** odbiorca tekstu odnajduje wyczerpujące informacje na temat metody krakowskiej: poznaje założenia i cele metody oraz zasady jej stosowania. Opóźniony rozwój mowy stał się tematem tekstu **Ewy Hrycyny**, w którym krok po kroku została opisana metoda rozwijania słownictwa u dzieci w wieku przedszkolnym. Z kolei **Mirosław Michalik** i **Ewa Przebinda** zaprezentowali szczegółowo system alternatywnych i wspomagających sposobów komunikacji (AAC) w zastosowaniu w przypadku osób dotkniętych między innymi autyzmem lub anartrią w mózgowym porażeniu dziecięcym. Temat metod behawioralnych w terapii osób z autyzmem poruszył **Wojciech Lipski**, który przedstawił dwa podejścia terapeutyczne – metodę wyodrębnionych prób oraz uczenie sytuacyjne. Dla czytelników chcących pogłębić wiedzę z zakresu mutyzmu dużą wartość stanowić będzie opracowanie **Zbigniewa Tarkowskiego**. Przypomniano w nim kryteria diagnostyczne mutyzmu wybiórczego oraz przedstawiono metodę systemowej analizy i modyfikacji zachowania (SAMZ). Opis opieki terapeutycznej nad pacjentem z padaczką znaleźć można w rozdziale autorstwa **Haliny Pałowskiej-Jaroń**. Z kolei **Urszula Ciszewska-Psujek** przybliżyła metody i techniki glottodydaktyczne. Dzięki temu rozdziałowi logopedzi poznają możliwość zastosowania ich w przypadku dzieci nie tylko dwujęzycznych, ale także jednojęzycznych z zaburzeniami kompetencji gramatycznej. **Katarzyna Kaczorowska-Bray** i **Kamila Talańska** poświęciły uwagę osobom dorosłym z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, by pokazać funkcjonujące sposoby i style komunikowania się z takimi osobami oraz zaproponować model niedyrektywny. Problematykę anomii, jej podłoża oraz metod pracy w tym zaburzeniu poruszyła **Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska**. Tekst wzbogacony jest o rysunki, które podsumowują i dopełniają przekazywane w opracowaniu treści. **Justyna Żulewska** i **Karolina Pożoga** to autorki kolejnego rozdziału, w którym opisały metody terapii afazji globalnej w różnych ujęciach. Na uwagę zasługuje bogata bibliografia obejmująca prace rodzimych badaczy i publikacje anglojęzyczne. Zagadnienia dotyczące kompetencji językowej, komunikacyjnej i poznawczej (15 rozdziałów) zamyka tekst **Anety Domagały**, poświęcony prezentacji autorskiej formy oddziaływań

w chorobie Alzheimera (formuła WSPIERAM). Cenna są podane informacje dotyczące terapii pośredniej w postępowaniu logopedycznym, jak również opracowane szczegółowo wskazania dla opiekunów.

Rozdział **Anny Sołtys-Chmielowicz** otwiera drugą partię recenzowanej I części, zawierającą rozważania nad kształtowaniem i odbudową sprawności realizacyjnych (11 rozdziałów). Autorka dokonała przeglądu metod mechanicznych i fonetycznych w terapii zaburzeń artykulacji. **Danuta Pluta-Wojciechowska** uzupełniła polską literaturę o autorską siedmioetapową koncepcję SMURF, która znajduje swoje zastosowanie w usprawnianiu realizacji fonemów w dyslalii obwodowej. **Małgorzata Waryszak** ukazała zalety stosowania programów akustycznych (PRAAT i WaveSufur) w terapii logopedycznej osób dorosłych, co stanowi interesującą perspektywę dla praktyków nie korzystających dotąd z metod obrazów akustycznych. Metody terapii dzieci z wadą rozszczepową zostały uporządkowane przez **Danutę Plutę-Wojciechowską**. Opierając się na koncepcji SMURF, autorka wyczerpująco opisała pomoc w przypadku dyslalii i alalii rozszczepowej. Kolejny rozdział **Danuty Pluty-Wojciechowskiej** przedstawia fizjologiczną terapię miodfunkcjonalną w przypadku zaburzeń oddychania i fazy ustnej połykania. **Ewelina Abramowicz-Pakuła** wskazała na zastosowanie metody elektrostymulacji nerwowo-mięśniowej w pracy z pacjentami z zaburzeniami połykania. Stanowi to interesujące uzupełnienie znanych dotychczas metod terapii dysfagii. W rozdziale na temat terapii osób z dyzartrią **Olga Jauer-Niworowska** opisała metodę psychologiczno-motoryczną oraz tę, która uwzględnia patomechanizm zaburzeń. Rysunki opracowane przez autorkę ilustrują patomechanizm zaburzeń zrozumiałości mowy w każdym typie dyzartrii. Problematykę zaburzeń płynności mowy u dzieci poruszyły **Katarzyna Węsierska** i **Aleksandra Boroń**. Autorki dokonały przeglądu metod terapii jąkania stosowanych w różnych krajach, co niewątpliwie rozszerza obecną perspektywę pracy terapeutycznej z dziećmi jękającymi się. Własną metodę kształtowania płynności mowy, opartą na naturalnym rytmie mowy, przedstawił **Tomasz Woźniak**. Z kolei **Zbigniew Tarkowski** i **Agnieszka Okraśńska** zaprezentowali systemową terapię jąkania, jej założenia i cele. Tę partię książki kończy rozdział **Marty Wysockiej**, która dokonała przeglądu metod i programów terapeutycznych usprawniających realizację prozodii.

Ostatnie 4 rozdziały I części tomu są poświęcone metodom, które mogą wspomagać terapię logopedyczną. Wśród nich znalazły się: logorytmika, którą opisuje **Marta Wysocka**, metoda integracji sensorycznej, przedstawiona przez **Monikę Romaniec**, terapia psychomotoryczna, stanowiąca temat rozdziału autorstwa **Magdaleny Kozłowskiej**, oraz relaksacja, której znaczenie i techniki opisała **Urszula Mirecka**.

Część II monografii, składającą się z 18 rozdziałów w dwu partiach, rozpoczyna rozdział opracowany przez **Katarzynę Bienkowską** – opis przypadku dziecka z uszkodzonym narządem słuchu uczestniczącego w terapii z wykorzy-

staniem metody audytywno-werbalnej. Metodę Warnkego na przykładzie terapii 13-letniego chłopca oraz rezultaty pracy w odniesieniu do centralnych zaburzeń przetwarzania słuchowego przedstawiła **Anna Kruczyńska**. Rozdział **Marleny Kurowskiej** prezentuje proces wzbogacania słownika oraz opanowywania form gramatycznych u dwojga dzieci z zaburzeniami mowy i języka pochodzenia korowego. Doświadczeniem włączania metody integracji sensorycznej do terapii logopedycznej chłopca z opóźnionym rozwojem mowy podzieliła się na kartach tomu **Monika Romaniec**. Proces diagnozy i terapii dwujęzycznych bliźniąt jednojajowych opisała **Dorota Wiewióra**. Z kolei **Joanna Trzaskalik** przybliżyła proces i efekty pracy u dziewczynki z sygnatyzmem lateralnym. Zastosowanie logorytmiki w terapii dyslalii rozszczepowej ukazały **Agnieszka Banaszekiewicz** i **Anna Walencik-Topiłko**. Rozdział dopełniają fotografie. Na zagadnieniu pracy z dzieckiem z rozszczepem podśluzówkowym skoncentrowała się **Natalia Siudzińska**. Program terapii został zaprezentowany tabelarycznie, dzięki czemu czytelnik otrzymuje przejrzysty przegląd celów programu i przebiegu jego realizacji. Ta sama autorka, **Natalia Siudzińska**, zamieściła w kolejnym rozdziale opis dwu przypadków dzieci z rozszczepem podniebienia. Doświadczenie pracy z wykorzystaniem metod kinezjopapiingu, manualnej terapii neuromięśniowej i elektrostymulacji przedstawiła **Monika Kowalska**. Postępowanie terapeutyczne dotyczyło pełnoletniej osoby z hipotonią mięśniową w mózgowym porażeniu dziecięcym. **Łukasz Maj** poświęcił uwagę budowaniu kompetencji komunikacyjnej, językowej i kulturowej za pomocą systemu PECS w przypadku pacjenta z niepełnosprawnością sprzężoną. Temat terapii niepełności mówienia u chłopca w wieku 7 lat poruszyli **Agnieszka Siwińska** i **Krzysztof Szamburski**, a ich opracowanie stanowi opis postępowania zarówno logopedycznego, jak i psychologicznego. Kolejna z autorek, **Anna Siudak**, zaprezentowała – z perspektywy praktyka – techniki stymulacji funkcji poznawczych u osób z afazją. Zakończenie tej partii II części tomu stanowi rozdział **Bożeny Dudy** i **Katarzyny Broniec-Siekaniec**, których celem było ukazanie innowacyjnych technologii (C-Eye i EEG Biofeedback) w terapii 26-letniego pacjenta z głębokimi schorzeniami neurologicznymi.


Ostatnia partia monografii – *Logopeda w interdyscyplinarnym zespole terapeutycznym* – pokazuje przykłady działań wielospecjalistycznych. **Marianna Krawiec** i **Aleksandra Borowicz** podjęły zagadnienie procesu skutecznego włączania osób z uszkodzeniami narządu słuchu do wspólnot komunikacyjnych. Przedstawiły historię dwóch dziewczynek jako przykład skuteczności wieloaspektowego wsparcia. Temat roli i funkcjonowania logopedy w placówkach oświatowych poruszyła w swoim rozdziale **Marlena Kurowska**. Rozdział autorstwa **Agnieszki Borowicz** ukazuje natomiast zasady współpracy logopedy z innymi specjalistami: ortodontą i fizjoterapeutą, a ukazany przykład pacjentki z zaburzeniem zgryzu i dysfunkcją połykania potwierdza słuszność działań interdyscyplinarnych. Taki sam model pracy, lecz w placówce służby zdrowia, popiera w swoim opracowaniu **Justyna**

Żulewska, przedstawiając studium przypadku 66-letniego pacjenta z afazją globalną. Rozdział ten zamyka recenzowaną monografię.

Istotną wartością książki *Metody terapii logopedycznej* pod redakcją Anety Domagały i Urszuli Mireckiej jest ukazanie w sposób syntetyczny i uporządkowany wiedzy podawanej już w literaturze logopedycznej, jak również zaprezentowanie metod nowatorskich wraz z egzemplifikacją ich zastosowania. Należy także podkreślić, że wszystkie rozdziały zostały opracowane na podstawie bogatej literatury przedmiotu w języku polskim, często poszerzanej o literaturę anglojęzyczną. Przedstawione treści zainteresują osoby pracujące zarówno z dziećmi, młodzieżą, jak i z osobami dorosłymi i w wieku senioralnym.

MONIKA BUDKOWSKA

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Radomsku

 <https://orcid.org/0000-0003-3983-6625>